

Erindringspolitik

I dette afsnit ser vi nærmere på følgende: Hvad er erindringspolitik? Hvordan påvirker politiske aktørers interesser i nutiden deres fortolkning af historien? Hvilke interesser er i spil i striden om Frihedsmuseet?

Erindringspolitisk strid om Frihedsmuseet

Ved at undersøge en politisk debat om fortolkningen af historien kan man ofte få indblik i de større konfliktflader i fortolkningen af vores fælles fortid. Det er nemlig ikke givet på forhånd, hvad man som gruppe skal erindre, og hvad man skal glemme. Dette er derimod ofte et resultat af *erindringspolitik*, hvor forskellige aktører kæmper om at præge gruppens for-

Anette Warring (f. 1958)

”Når historien bruges med henblik på at opretholde, bearbejde eller omdanne eksisterende erindringsfællesskaber, kan man karakterisere det som erindringspolitik. Erindrings-

politik er en form for magtudøvelse og betegner en særlig form for identitetspolitik, hvor fortiden står i centrum i forsøg på at påvirke menneskers forestillingsverden, holdninger, værdier og følelser. Erindring er et felt, hvor der kan føres magtkamp om, hvad der skal huskes, og hvad der skal glemmes. Erindringsfællesskaber og erindringspolitik udgør således et centralt magtvilkår og magtmiddel.”

Anette Warring, 'Historie, magt og identitet – Grundlovsfejringen gennem 150 år', 2003, Aarhus Universitetsforlag, s. 10.

tolkning af fortiden og dermed magten over erindringsfællesskabet.

Et aktuelt eksempel på sådan en erindringspolitisk debat er debatten om, hvad der skal ske med det nedbrændte Frihedsmuseum i fremtiden. Debatten drejer sig nemlig om meget mere end museets bygninger og genstande, for bag ved den diskussion ligger konflikter mellem modstandsfolk og 'de gamle partier', kommunister og den brede befolkning samt historikere og politikere. Ved at undersøge debatten om Frihedsmuseets fremtid bliver det en slags prisme til at forstå disse forskellige konflikter om fortolkningen af fortiden.

En historiker, der både har forsket meget i erindringspolitik i Danmark, og som også har blandet sig i den erindringspolitiske debat om det nye Frihedsmuseum er historieprofessor Anette Warring.

Et gennemgående tema i hendes forskning er, hvordan nutidige politiske dagsordner og samfundets magtstrukturer påvirker fortolkningen af fortiden.

Det nedbrændte Frihedsmuseum, hvis officielle navn var Museet for Danmarks frihedskamp, var et relativt lille museum på Esplanaden i København, der havde ca. 75.000 besøgende i 2012.

En del af den erindringspolitiske debat om museet efter branden skal ses i lyset af den særlige forhistorie som museet har.

Rødderne til det nedbrændte Frihedsmuseum findes i en udstilling, som Frihedsrådet skabte allerede i juli-august 1945, altså ganske få måneder efter befrielsen. Udstillingen fandt sted i frimurer-

I 2013 – en uge startede en optog om man skulle ikke kun fokusere

logen i København havde været hovedkvarteret for 'Det kgl. hvide hær' blev skabt ved modstandsfolk der fortalte noget eksempelvis om blide eller vådt

I befrielsesbevægelsen Danmark der var derfor og se modstand høre modstanderier – der var en 200.000 besøgt stillingen havde aspekter af mo

I 2013 – en uge før årsdagen for Danmarks befrielse – brændte Frihedsmuseet. Efter branden startede en ophedet debat om, hvorvidt museet skulle genopbygges, præcis som det var, eller om man skulle benytte lejligheden til at lave en bredere fortælling om besættelsestiden, der ikke kun fokuserede på modstandsbevægelsen.

logen i København, der under besættelsen havde været det frygtede Schalburgkorps' hovedkvarter. Udstillingen havde navnet 'Det kæmpende Danmark' og var blevet skabt ved, at man havde bedt modstandsfolk donere én genstand hver, som fortalte noget om modstandskampen, eksempelvis en hjelm, et armbind, illegale blade eller våben.

I befrielsessommeren var modstandsbevægelsen Danmarks helt store helte, og der var derfor stor interesse for at komme og se modstandsfolkenes genstande og høre modstandsfolk fortælle deres historier – der var et meget højt besøgstal på 200.000 besøgende inden for 5 uger. Udstillingen havde fokus på forskellige aspekter af modstandsbevægelsens besæt-

telseserfaringer; trykning af illegale blade, allieret hjælp til modstandsbevægelsen, sabotage, fængsler og kz-lejre, ulovlig våbenproduktion, danske søfolks hjælp til de allierede og befrielsen.

Udstillingen havde et tydeligt fokus på modstandskampen og dens militære og heroiske aspekter. Der var ikke fokus på samarbejdspolitikken eller andre 'problematisk' aspekter ved besættelsestiden. Også udstillingens titel 'Det kæmpende Danmark' er interessant, fordi den fortæller en historie om et Danmark, der står sammen og kæmper en militær kamp mod den tyske besættelsesmagt, hvilket er langt fra det billede, historisk forskning tegner i dag.

I 1948 blev der åbnet en særudstilling på Nationalmuseet, som viste samme genstande, og som ikke ændrede det store i forhold til den oprindelige udstillings fokus på modstandskamp. Selv om Nationalmuseet er den danske stats historiske museum, spillede museumsinspektørerne en ret tilbagetrukket rolle i forhold til udstillingens udformning, der i høj grad blev styret af tidligere modstandsfolk.

I 1957 fik Frihedsmuseet sin egen bygning i en nybygget bygning på Esplanaden i København, hvor det har haft til huse indtil branden i 2013.

Som museum har Frihedsmuseet en særlig dobbeltkarakter, fordi det har haft til opgave både at fungere som museum og mindested på samme tid.

Det er denne dobbelthed, som har skabt en del af debatten om, hvad der skal ske med Frihedsmuseet, efter at det er brændt og skal genopbygges i én eller anden form.

Spørgsmålene, der rejser sig, er:

- Skal det brændte museum og dets udstilling genopføres uden nogen ændringer?
- Skal det nye museum fortsat have fokus på modstandsbevægelsen, eller skal det i stedet fokusere bredere på besættelsestiden, både dens lyse og mørke sider?
- Skal museet have fokus på den danske modstandskamp, eller skal den danske besættelsestid sættes ind i en større international sammenhæng?
- Kan museets roller som mindested og museum forenes, eller skal tingene skilles ad?

Disse spørgsmål er omdrejningspunkterne i en erindringspolitisk debat, hvor både almindelige mennesker, historikere og politikere har stærke meninger om, hvordan og hvad vi skal erindre om besættelsestiden.

Ved at undersøge debatten i de danske medier ses der nogle forskellige erindringspolitiske fløje, som til sidst kan illustreres i erindringsfeltmodellen for overblikkets skyld.

Modstandshistorie eller den brede danmarkshistorie?

På den ene fløj, der mener, at museets skal genopføres fuldstændig på samme måde som før, ses Dansk Folkeparti samt flere fremtrædende tidligere modstandsfolk.

Dansk Folkepartis værdiordfører Pia Kjærsgaard fastholder, at museet skal have en national vinkel med fokus på den danske modstandsbevægelse i sin udstilling:

*"Anden Verdenskrig' er alt for bredt, og Frihedsmuseet skal ikke handle om alt fra Hitler over Stalingrad til Auschwitz, men om den danske kamp for frihed. ... Det er den umistelige frihed og den nationale selvstændighed, der er i centrum på dette sted. Det skal ikke soves ind i moderne arkitektur eller rundkredshistorikere, som sidder og fortæller om nazisterne og anden verdenskrig. Den fortælling er lige så vigtig, men er en opgave for andre museer."*¹

¹ 'Debat: Genopfør Frihedsmuseet - fri os fra fortolkninger', Berlingske, 7. maj 2013.